

Ulkoasianvaliokunta
AI FI 65/2024
16.10.2024

Amnesty International Suomen osasto
Hietaniemenkatu 7 A
00100 Helsinki
P: 09 8562 0600
E: amnesty@amnesty.fi
W: amnesty.fi

Amnesty Internationalin lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025 (HE 109/2024 vp)

Amnesty International on maailman suurin ihmisoikeusjärjestö, jonka toiminta perustuu yksittäisten ihmisten tuelle. Tukijoita on 10 miljoonaa, 150 maassa eri puolilla maailmaa. Amnesty on poliittisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton. Amnesty työskentelee kansainvälisesti ja Suomessa laaja-alaisesti ihmisoikeuksien edistämiseksi.

Amnesty International Suomen osasto kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon asiassa ja lausuu kunnioittavasti seuraavaa:

Tiivistelmä

Amnesty kehottaa asettamaan ulko- ja turvallisuuspolitiikan ihmisoikeusperustaisuuden vuoden 2025 talousarvion keskiöön ja varaamaan sen toteuttamiseen riittävät voimavarat. Ihmisoikeusperustaisuutta tulee toteuttaa johdonmukaisesti kaikilla hallinnon tasoilla ja politiikkaaloilla. Kehotamme arvioimaan perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia osana budjetointiprosessia ja kirjaamaan vaikutusarvioinnista talousarvioon. Erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, miten eri politiikkatoimet ja niihin varatut määrärahat vaikuttavat etenkin usein haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien toteutumiseen.

Vuoden 2025 talousarvion tulee kuvastaa Suomen pitkäaikaista ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa, kuten sitoutumista yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja osallistumisoikeuksien vahvistamiseen. Kehotamme ottamaan huomioon talousarviossa sateenkaari-ihmisten oikeuksien vahvistamisen, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen ilmastotoimissa sekä 1325- ja 2250-toimintaohjelmien toimeenpanon.

Kansainvälisen yhteisön ja Suomen tulee myös varautua tilanteisiin, joissa ihmisoikeuspuolustajiin kohdistuu äkillistä, vakavaa ja laajamittaista uhkaa. Tämä vaatii Suomelta tällaisille tilanteille osoitettuja erillisiä resursseja ja toimintamalleja. Lisäksi Suomen edustustoilla tulisi jatkossa olla tarjolla paikallisen yhteistyön määrärahaa tai muuta joustavaa, matalan kynnyksen rahoitusta paikallisten ihmisoikeusjärjestöjen ja muiden toimijoiden tukemiseen.

Ihmisoikeuspolitiikan johdonmukaisuus ja siihen sitoutuminen valtion talousarviossa

Hallituksen esityksessä vuoden 2025 talousarvioksi ulkoministeriön hallinnonalalle ehdotetaan määrärahoja 1,2 miljardia euroa, mikä merkitsee 90 miljoonan euron vähennystä vuoden 2024 varsinaiseen talousarvioon. Ulkoministeriön hallinnonalan määrärahoista ulkoasiainhallinnon osuus on 23 %, kriisinhallinnan 7 %, kansainvälisen kehitysyhteistyön 56 % ja muiden menojen 15 %. Hallituksen esityksen mukaan hallitusohjelman mukaisia tuottavuustoimenpiteitä ja keväällä linjattuja toimintamenosäästöjä on kohdistettu hallinnonalalle yhteensä 9,1 miljoonaa euroa.¹

Hallitusohjelman mukaan pääministeri Petteri Orpon hallituksen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia.² Valtioneuvoston yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyden edistämistä käsittelevän tiedonannon mukaan hallitus jatkaa kansainvälisessä työssään Suomen pitkäaikaisella linjalla, jota on kuvattu muun muassa ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa.³ Kyseisessä ihmisoikeuspoliittisessa selonteossa todetaan, että ihmisoikeusperustaisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan toimeenpanolle ja sitä tukevalle koulutukselle tulee varata riittävät voimavarat.⁴ Konkreettinen osoitus sitoutumisesta ihmisoikeusperustaiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan on varata riittävät voimavarat siihen ensi vuoden talousarviossa.

Ihmisoikeuksien tulee olla läpileikkaavasti ja yhdenmukaisesti koko ulkoasiainhallinnossa edistettävä strateginen painopiste ja tärkeä osa kaikkea ulkoministeriön ja ulkoasiainhallinnon työtä. Tämä voi toteutua vain ottamalla ne huomioon valtion talousarvioissa. Tässä olennaisessa osassa on ennen kaikkea ihmisoikeuksien huomioiminen henkilöstöresursseissa sekä eri ulkoministeriön yksiköiden ja edustustojen työn tukemisessa.

Suomen edustustoissa tehdään tärkeää työtä ihmisoikeuksien edistämiseksi. Tämän työn riittävä resursointi tulee varmistaa myös vuoden 2025 talousarviossa. Erityistä huomiota on kiinnitettävä edustustojen keskeiseen rooliin perheen yhdistämisen mahdollistamisessa ja ihmisoikeuspuolustajien työn tukemisessa. Käsittelemme näistä lausuntopyynnön perusteella ihmisoikeuspuolustajien tukemista.

Amnesty kehottaa pitämään ulko- ja turvallisuuspolitiikan ihmisoikeusperustaisuuden vuoden 2025 talousarvion keskiössä ja varaamaan sen toteuttamiseen riittävät voimavarat. Ihmisoikeusperustaisuutta tulee toteuttaa johdonmukaisesti kaikilla hallinnon tasoilla ja politiikka-aloilla.

Ulkoministeriön hallinnonalan eri politiikka-alojen on vahvistettava ja tuettava ihmisoikeusperustaista lähestymistapaa eivätkä ne saa olla ristiriidassa ihmisoikeuksien kanssa. Erityistä huomiota tulevassa talousarviossa on kiinnitettävä siihen, miten eri politiikkatoimet ja niihin varatut määrärahat vaikuttavat etenkin usein haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten oikeuksien toteutumiseen. Ihmisoikeuksien vahvistaminen tulisi asettaa Suomen oman vaikuttamistyön selkeäksi tavoitteeksi, jonka eteen se tekee pitkäjänteistä työtä ja varaa tälle työlle riittävät resurssit.⁵

Talousarvion kirjausten selkeys on olennaisessa osassa ihmisoikeusperustaisuuden ja Suomen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan arvioimista. Esimerkiksi YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto OHCHR on todennut arvioidessaan taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteutumista osana budjetin laatimista, että talousarvion budjettiluokista on käytävä ilmi, mihin määrärahat on tarkoitettu. OHCHR onkin todennut tällaisen arvioinnin tekemisen olevan vaikeaa silloin, jos talousarvioon sisällytetään laajoja tai epämääräisiä nimikkeitä.⁶

Vuoden 2025 talousarviota koskevassa hallituksen esityksessä todetaan, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikan perustana ovat oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia.⁷ Lukuun ottamatta lähinnä Naiset, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaa koskevia kirjauksia muun muassa naisten rauhanprosesseihin osallistumisen edistämisestä hallituksen esityksessä ei juuri avata, miten ihmisoikeudet näkyvät määrärahojen osoittamisessa.

Amnesty kehottaakin avaamaan selkeämmin vuoden 2025 talousarvion kohdalla, mitkä tavoitteet ja määrärahat osoittavat konkreettisesti Suomen ulkopoliittikan perustumista ihmisoikeuksiin. Nyt esimerkiksi alkuperäiskansojen oikeuksista, vammaisten henkilöiden oikeuksista eikä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksista ole kirjattu mitään hallituksen esitykseen, vaikka ne ovatkin olleet perinteisesti osa Suomen edistämää ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Lisäksi kehoitamme arvioimaan perus- ja ihmisoikeusvaikutuksia osana budjetointiprosessia ja kirjaamaan vaikutusarvioinnista talousarvioon.

Amnesty korostaa, että valtion ensi vuoden talousarvion tulee kuvastaa Suomen pitkäaikaista ulko- ja turvallisuuspoliittista linjaa, kuten sitoutumista yhdenvertaisuuden, sukupuolten tasa-arvon ja osallistumisoikeuksien vahvistamiseen. Valtioneuvoston elokuussa 2023 annetussa syrjimättömyyttä koskevassa tiedonannossa tästä linjasta on mainittu esimerkkeinä naisten ja tyttöjen, vammaisten henkilöiden, alkuperäiskansojen sekä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen sekä muiden erityisen haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksien edistäminen ja puolustaminen. Lisäksi EU:ssa Suomen todetaan jatkavan edelleen sukupuolten tasa-arvon, kuten itsemääräämisoikeuden sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja -oikeuksien, ja seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjä koskevien asioiden edistämistä.⁸ Sitoutuminen näiden oikeuksien edistämiseen ja puolustamiseen edellyttää ennen kaikkea resurssien varmistamista ja näitä ihmisoikeuskysymyksiä seuraavien vastuuviranhaltijoiden osoittamista.

Kehitysyhteistyö, rahoitus sekä toimintaohjelmien toimeenpano

Vuoden 2025 talousarviota koskevan hallituksen esityksen mukaan osana hallituksen keväällä 2024 päättämiä lisätoimia varsinaisen kehitysyhteistyön määrärahaan ehdotetaan 50 miljoonan euron lisäsäästöä ensi vuonna. Määrärahoista 10 miljoonaa euroa kohdennetaan uudelleen kansalaisjärjestöjen kautta kanavoitavaan kehitysyhteistyöhön. Lisäksi hallitusohjelmassa päätettyjä säästöjä aikaistetaan, mikä hallituksen esityksen mukaan kasvattaa vuoden 2025 säästöä 45 miljoonalla eurolla.⁹

Amnesty kehottaa edelleen Suomea tavoittelemaan kansainvälisten sitoumusten mukaisesti 0,7 % BKT:osuutta koko kehitysyhteistyörahoituksen osalta.

Hallituksen esityksessä Suomen kehityspolitiikan painopisteiksi luetellaan naisten ja tyttöjen oikeuksien sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyden ja oikeuksien vahvistaminen, mikä on esityksen mukaan keskeistä myös väestönkasvun hallinnassa, sekä koulutus ja ilmastotoimet. Hallituksen esityksen mukaan Suomi ajaa tavoitteitaan myös EU:n kehityspolitiikassa, kansainvälisissä kehitysrahoituslaitoksissa ja YK-järjestöissä. Lisäksi Suomi edistää tehokkaasti suomalaisten yritysten osallistumista EU:n Global Gateway -aloitteen puitteissa rahoitettaviin investointihankkeisiin.¹⁰

Hallituksen esityksen mukaan Suomi rakentaa kehittyvien maiden kanssa kestäviä kumppanuuksia molemminpuoliseen hyötyyn ja kunnioitukseen perustuen. Kahdenvälinen kehitysyhteistyö tehdään ehdolliseksi sille, että maa ottaa vastaan palautettavia kansalaisiaan. Esityksessä todetaan myös, että palautuspolitiikka ja takaisinottojen sujuminen huomioidaan osana Suomen kokonaisvaltaista kumppanuutta kolmansissa maissa ja sitä koskevassa kannanmuodostuksessa ja päätöksenteossa. Hallituksen linjataan myös edistävän rakentavasti EU:n kehitys- ja kauppapolitiikan sekä ulkosuhteiden hyödyntämistä kolmansien maiden kansalaisten palautussopimusten syntymisen edistämiseksi. Hallituksen esityksessä vuoden 2025 talousarvioksi todetaan myös, että suomalaisia yrityksiä osallistetaan kehitysyhteistyöhön ja edistetään näiden osallistumista kansainvälisen kehitysrahoituksen mahdollistamiin investointihankkeisiin. Suomen todetaan myös jatkavan tukeaan Ukrainalle, joka on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Lisäksi Suomi jatkaa humanitaarisen avun antamista painottaen kaikkein haavoittuvimpien auttamista.¹¹

Kahdenvälistä kehitysyhteistyötä koskevan ehdollisuuden suhteen Amnesty muistuttaa, että Suomen on noudatettava ehdottoman palautuskiellon periaatetta kaikissa tilanteissa. Ehdoton palautuskielto tarkoittaa sitä, että ketään ei saa palauttaa alueelle, jossa häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu. Ehdottomasta palautuskiellosta säädetään sekä monissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa että kansallisessa lainsäädännössä, eikä siitä poikkeaminen ole mahdollista. Muistutamme, että jo esimerkiksi teloituksen tai kidutuksen uhka riittävät syyksi palautuskiellon periaatteen aktivoitumiselle.

Amnesty toteaa myös, että yhteistyö ei saa johtaa EU:ta kolmansien maiden kustannuksella hyödyttäviin järjestelyihin, joissa kehitysapua, viisumijärjestelmiä sekä muita välineitä väärinkäytetään yhteistyöhön painostamiseksi ja muuttoliikkeeseen liittyvien vastuiden

ulkoistamiseksi. Kyse ei tällöin ole aidosta kumppanuudesta. Lisäksi yhteistyö muuttoliikkeen valvonnassa ja hillinnässä sellaisten maiden kanssa, joilla on itsellään ongelmia pakolaisten tai yleisemmin muuttoliikkeen tarpeisiin vastaamisessa ja ihmisoikeuksien turvaamisessa¹², lisää ihmisoikeusloukkausten vaaraa ja kasvattaa epävakautta. Amnesty katsoo, että kumppanuuksien tulee perustua ihmisoikeuksien kunnioittamiselle ja edistämiseksi. Suomen tulisi pyrkiä EU:ssa vaikuttamaan siihen, että kumppanimaiden maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikka olisi kansainvälistä oikeutta ja ihmisoikeuksia kunnioittavaa.

Ukrainan tuen osalta Amnesty kehottaa ottamaan huomioon myös sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien edistämisen sekä sukupuolistuneen väkivallan ehkäisemisen ja torjumisen.¹³

Amnesty kehottaa ottamaan huomioon ensi vuoden talousarviossa sateenkaari-ihmisten oikeuksien vahvistamisen, sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämisen ilmastotoimissa sekä Naiset, rauha ja turvallisuus (1325)- ja Nuoret, rauha ja turvallisuus (2250) -toimintaohjelmien toimeenpanon.

Sateenkaari-ihmisten oikeuksien edistämisen vahvistaminen

Kestävän kehityksen keskeinen periaate on, että ketään ei jätetä jälkeen. Tästä huolimatta sateenkaari-ihmiset kaikkialla maailmassa kokevat kasvanutta syrjinnän ja väkivallan uhkaa. Sateenkaari-ihmisten oikeuksien edistämiseksi on toimittava aktiivisesti kansainvälisten instituutioiden neuvotteluissa sekä edistettävä inklusiivista ja kattavaa sukupuolen määrittelyä. Suomen on lisättävä tukea paikallisille, alueellisille ja kansainvälisille sateenkaarijärjestöille. Suomen on panostettava nykyistä enemmän sateenkaarinäkökulman valtavirtaistamiseen kehityspolitiikassa ja humanitaarisessa työssä.

Amnesty kehottaakin ohjaamaan kehitysyhteistyörahoitusta ruohonjuuritasolla toimivien paikallisten ja kansallisten sateenkaarijärjestöjen tukemiseen. Ruohonjuuritason toimijoiden tukemista on hyvä tukea myös suomalaisten kansalaisjärjestöjen muodostamien kumppanuuksien kautta.

Lisäksi Suomen on vahvistettava alueellisten sateenkaarijärjestöjen rahoitusta. Alueellisten kattojärjestöjen kuten ILGA European tai PAN-African ILGA:n tukeminen on erityisen merkittävää, sillä ne voivat toimia kansallisia järjestöjä avoimemmin sateenkaarioikeuksiin liittyvän poliittisen tilan tai lainsäädännön kaventuessa.

Sukupuolten tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen ilmastotoimissa

Amnesty muistuttaa, että kehitysyhteistyöhön kohdistuvat leikkaukset eivät saa heikentää Suomen kansainvälistä ilmastorahoitusta ja vaikuttaa eri tavoin ihmisoikeuksiin kielteisesti. Suomen tulee

toteuttaa kaikessa poliittisessa työssä oikeudenmukaisia ilmastotoimia, jotka tukevat ihmisoikeuksia ja edistävät tasa-arvoa, yhdenvertaisuutta ja sukupolvien välistä oikeudenmukaisuutta.

1325- ja 2250- toimintaohjelmatyön tehokas toimeenpano

Väkivaltaisten konfliktien määrä maailmassa on kasvanut. Nuoret ja naiset ovat edelleen aliedustettuina rauhaan ja turvallisuuteen liittyvissä tehtävissä ja turvallisuuspoliittisessa päätöksenteossa. Toimintaympäristö on muuttunut entistä haastavammaksi esimerkiksi anti-gender-liikkeen vahvistumisen myötä. Amnesty pitääkin tervetulleena vuoden 2025 talousarviota käsittelevän hallituksen esityksen mainintoja YK:n turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1325 (Naiset, rauha ja turvallisuus) toimeenpanon edistämisestä osana rauhanvälitystä ja puolustushallintoa.¹⁴

Kuitenkaan hallituksen esityksestä ei löydy niin kehitysyhteistyön kuin muidenkaan politiikka-alojen kohdalta viittauksia 2250-toimintaohjelman (Nuoret, rauha ja turvallisuus) toimeenpanoon vaikka Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelmaa ollaankin paraikaa päivittämässä¹⁵ ja valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa Suomen todetaan edistävän YK:n turvallisuusneuvoston sekä Naiset, rauha ja turvallisuus -pätöslauselman että Nuoret, rauha ja turvallisuus -pätöslauselman kansallista ja kansainvälistä toimeenpanoa.¹⁶

Amnesty kehottaa Suomea panostamaan 1325- ja 2250-toimintaohjelmien toimeenpanoon ja seurantaan niin kansainvälisesti kuin kansallisesti kaikilla hallinnonaloilla. On tärkeää, että toimintaohjelmien toteuttamiseen varataan riittävä budjetti, niitä toteutetaan yhteistyössä eri ulkoasiainhallinnon toimijoiden kanssa, niiden seurantaan panostetaan ja niiden suosituksia toimeenpannaan.

Ihmisoikeuspuolustajien ja riippumattoman kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksien tukeminen

Ihmisoikeuspuolustajat kohtaavat häirintää sekä yksityisten että valtiollisten toimijoiden taholta. Erityisesti tämä koskettaa ihmisoikeuspuolustajanaisia ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvia ihmisoikeuspuolustajia. Suomi on sitoutunut ihmisoikeuspuolustajien tukemiseen ja suojeluun.¹⁷ Tätä työtä tulee jatkaa johdonmukaisesti. Suomen tulee tukea aktiivisesti niin EU:n sisällä kuin sen ulkosuhteissa ihmisoikeuspuolustajien ja riippumattoman kansalaisyhteiskunnan toimintamahdollisuuksia ja puolustaa oikeuksia ilmaisun- ja kokoontumisvapauteen sekä järjestäytymiseen. Vapaan tiedonvälityksen sekä järjestöjen ja aktivistien legitiimin toiminnan estämiseen on puututtava ja etsittävä keinoja kansalaisyhteiskunnan äänen vahvistamiseksi.

Resurssit ja toimintamallit ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi

Kansainvälisen yhteisön ja Suomen tulee myös varautua tilanteisiin, joissa ihmisoikeuspuolustajiin kohdistuu äkillistä, vakavaa ja laajamittaista uhkaa. Tämä vaatii Suomelta tällaisille tilanteille osoitettuja erillisiä resursseja ja toimintamalleja. Erityisen tärkeää on taata ulkoministeriön ja edustustojen sekä ulkoministeriön ja sisäministeriön keskinäinen saumaton koordinaatio. Lisäksi yhteistyötä tarvitaan muiden ihmisoikeuspuolustajatyötä tekevien tahojen kanssa, kuten kansalaisjärjestöjen ja yliopistojen kanssa.¹⁸

Myös ulkoasiainvaliokunta on valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittista selontekoa koskevassa mietinnössään UaVM 6/2022 vp kiinnittänyt huomiota vaarassa olevien ihmisoikeuspuolustajien suojeluun ja todennut, että Suomen tulisi luoda mekanismeja, jotka mahdollistavat ihmisoikeuspuolustajien suojelun myös Suomessa. Valiokunnan mukaan Suomella tulisi olla valmius ja osaaminen toimia nopeasti ja yhdenmukaisesti ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi.¹⁹

Yksi konkreettinen resurssien kohdentamisen tarve on viisumien myöntäminen ja humanitaarisen viisumin käyttöönotto. Ihmisoikeuspuolustajien viisumien hakemista ja mahdollisuutta hakea maahantulon jälkeen tilapäistä oleskelulupaa työn tekemiseksi esimerkiksi Suomesta käsin tulisi helpottaa. Viisumien ja lupien tulisi käsittää myös henkilöiden perheet, mitä myös ihmisoikeuspuolustajat itse ovat korostaneet.²⁰ Esimerkiksi Venäjällä sateenkaarevat ihmisoikeuspuolustajat ovat jo pitkään kertoneet ongelmista, jotka liittyvät samaa sukupuolta olevien kumppanien tunnustamiseksi perheenjäseniksi viisumia haettaessa.²¹

Ihmisoikeuspuolustaja tarvitsee usein nopeaa tukea maassa, jossa hän työskentelee. Akuutissa tilanteessa vähäinenkin rahallinen tuki auttaa tehokkaasti. Suomen edustustoverkosto voisi tarjota tätä joustavaa apua.²² Paikallisen yhteistyön määrärahaa (PYM) on pidetty merkittävänä välineenä ihmisoikeuspuolustajien tukemisessa edustustoissa.²³ Edustustoilla tulisi jatkossakin olla tarjolla tällaista tai muuta joustavaa, matalan kynnyksen rahoitusta paikallisten ihmisoikeusjärjestöjen ja muiden toimijoiden tukemiseen.

Ihmisoikeuspuolustajatyö Euroopan unionissa ja Etyjissä

Suomen tulisi edistää Euroopan unionin ihmisoikeuspolitiikan johdonmukaisuutta: samaan aikaan kun EU tukee ihmisoikeuspuolustajia kolmansissa maissa, se on kykenemätön puuttumaan ihmisoikeuspuolustajiin kohdistuvaan vakavaan häirintään EU:n sisällä. Amnesty toivoo Suomelta aktiivista työtä ja konkreettisia tavoitteita ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi EU:n sisällä ja vaikuttamista EU:n yhteiseen ulkopoliittikkaan sen varmistamiseksi, että ihmisoikeuspuolustajia tuetaan entistä strategisemmin unionin ulkosuhteissa. Kehotammekin eduskuntaa ottamaan ihmisoikeuspuolustajien tekemän tärkeän työn huomioon Suomen EU-politiikan ja siihen varattavien määrärahojen kohdalla sekä peräänkuuluttamaan ihmisoikeusperustaisuuden kirjaamista EU-politiikkaa koskeviin osioihin talousarviossa.

Aktiivinen toiminta EU:n ihmisoikeuspolitiikan suhteen olisi linjassa muun muassa valtioneuvoston yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja syrjimättömyyden edistämistä käsittelevän tiedonannon kanssa, jossa Suomen todetaan korostavan sukupuolten tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja syrjimättömyyden edistämistä sekä rasismien vastaista työtä EU:n ulkoisessa toiminnassa.²⁴

Valtion talousarvioehdotuksessa vuodelle 2025 Suomen ensi vuoden Etyj-puheenjohtajuuteen ehdotetaan toimintamenolisäykset mukaan lukien yhteensä 11,6 miljoonaa euroa.²⁵ Amnesty kehottaakin osoittamaan Etyj-puheenjohtajuuskautta varten varatuissa määrärahoissa resursseja myös ihmisoikeuspuolustajatyöhön. Suomen Etyj-puheenjohtajuuskaudella pitkäaikaisten painopisteiden kansalaisyhteiskunnan ja ihmisoikeuspuolustajien aseman tukemisesta on näyttävä myös käytännössä.²⁶

Kunnioittavasti

Niina Laajapuro
Ihmisoikeustyön johtaja

Lisätietoja antaa:

Vaikuttamistyön asiantuntija Vilja Härkönen, vilja.harkonen@amnesty.fi

Viitteet

¹ Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2025 talousarvioksi,

https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_109+2024.pdf, s. 37.

² Valtioneuvosto 2023, Vahva ja välittävä Suomi – Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165042>, s. 157.

³ Valtioneuvosto 2023, Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165110>, s.13.

⁴ Valtioneuvosto 2021, Valtioneuvoston ihmisoikeuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163674>, s. 12–13.

⁵ Ks. Kehityspoliittinen toimikunta 2023, Ihmisoikeusperustaisuus Suomen kehityspolitiikassa, https://www.kehityspoliittinentoimikunta.fi/wp-content/uploads/sites/27/2023/01/kpt_ihmisoikeusperustaisuus-suomen-kehityspolitiikassa_pdf.pdf, s. 48–50.

⁶ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights 2017, Realizing Human Rights through Government Budgets, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Publications/RealizingHRTroughGovernmentBudgets.pdf>, s. 109.

- ⁷ Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2025 talousarvioksi, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_109+2024.pdf, s. 37, 127.
- ⁸ Valtioneuvosto 2023, Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165110>, s. 7, 9.
- ⁹ Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2025 talousarvioksi, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_109+2024.pdf, s. 38.
- ¹⁰ Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_109+2024.pdf, s. 142.
- ¹¹ Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2025 talousarvioksi, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_109+2024.pdf, s. 128, 142.
- ¹² Katso esimerkiksi Amnesty Internationalin raportit Libyasta: Libya: 'Between life and death': Refugees and Migrants trapped in Libya's cycle of abuse, <https://www.amnesty.org/en/documents/mde19/3084/2020/en/>; Libya: 'No one will look for you': Forcibly returned from sea to abusive detention in Libya, <https://www.amnesty.org/en/documents/mde19/4439/2021/en/>.
- ¹³ Amnesty International 2024, Ukraine: Amnesty International submission for the EU Enlargement Package / Opinion 2024, <https://www.amnesty.eu/news/ukraine-amnesty-international-submission-for-the-eu-enlargement-package-opinion-2024/>.
- ¹⁴ Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_109+2024.pdf, s. 129, 246.
- ¹⁵ Ulkoministeriö 9.10.2024, Uutinen: Nuoret, rauha ja turvallisuus -toimintaohjelma päivitetään, https://um.fi/ajankohtaista/-/asset_publisher/gc654PySnjTX/content/nuoret-rauha-ja-turvallisuus-toimintaohjelma-paivitetaan/35732.
- ¹⁶ Valtioneuvosto 2024, Ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165721>, s. 47.
- ¹⁷ Suomi on esimerkiksi julkaissut kansallisen ohjeistuksen (2014) tukemaan EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen toimeenpanoa, ja teettänyt selvityksen (2017) ohjeistuksen toimeenpanosta. Ks. Ulkoministeriö, Suomen ulkoasiainhallinnon julkiset ohjeet Euroopan unionin ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen käytännön toteuttamisessa, um.fi/julkaisut/-/asset_publisher/TVOLgBmLyZvu/content/suomen-ulkoasiainhallinnon-julkiset-ohjeet-euroopan-unionin-ihmisoikeuspuolustajia-koskevien-suuntaviivojen-kaytannon-toteuttamisessa. Vuonna 2022 Suomi päivitti kansallista ihmisoikeuspuolustajia koskevaa ohjeistustaan: Ulkoministeriö 2022, Tuemme yhdessä ihmisoikeuspuolustajia: Suomen ulkoasiainhallinnon ohjeet, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164416>. Lisäksi Suomi toi ihmisoikeuspuolustajia näkyvästi esiin EU-puheenjohtajuuskaudellaan 2019.
- ¹⁸ Ks. Ihmisoikeusvaltuuskunta, 2022, Kannanotto: Hallituksen on vahvistettava vaarassa olevien ihmisoikeuspuolustajien suojelua, <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/uutiset/kannanotto-hallituksen-on-vahvistet/>.
- ¹⁹ Ulkoasiainvaliokunta 2022, Valiokunnan mietintö UaVM 6/2022 vp, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Mietinto/Sivut/UaVM_6+2022.aspx.
- ²⁰ Amnesty International Suomen osasto 2020, Supporting women, protecting rights – How the EU can work better to safeguard the work of WHRDs and integrate an intersectional approach, <https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/frantic/amnesty-fi/2020/05/06105303/WHRD-Report-Supporting-women-protecting-rights-May-2020.pdf>; Amnesty International 2019, Defending defenders? – an assessment of EU action on human rights defenders, <https://www.amnesty.org/en/documents/ior60/0995/2019/en/>.
- ²¹ Amnesty International 2019, Defending defenders? – an assessment of EU action on human rights defenders, <https://www.amnesty.org/en/documents/ior60/0995/2019/en/>.
- ²² Ihmisoikeusvaltuuskunta, 2022, Kannanotto: Hallituksen on vahvistettava vaarassa olevien ihmisoikeuspuolustajien suojelua, <https://www.ihmisoikeuskeskus.fi/uutiset/kannanotto-hallituksen-on-vahvistet/>.
- ²³ Ks. esim. Ulkoministeriö 2017, Ihmisoikeuspuolustajat yhä ahtaammalla – Miten Suomen tukea ihmisoikeuspuolustajille tulisi kehittää?,

https://um.fi/documents/35732/0/UM_Ihmisoikeuspuolustajat_FI%20%281%29.pdf/92c5bd3e-9b15-c571-adc2-2aad239d2daa?t=1529498114547

²⁴ Valtioneuvosto 2023, Valtioneuvoston tiedonanto yhdenvertaisuuden, tasa-arvon ja syrjimättömyyden edistämisestä suomalaisessa yhteiskunnassa, <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165110>, s.6.

²⁵ Hallituksen esitys eduskunnalle vuoden 2025 talousarvioksi, https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/HE_109+2024.pdf, s. 39.

²⁶ Ks. suosituksista Suomen Etyj-työhön lisää: Ulkoministeriö 2017, Ihmisoikeuspuolustajat yhä ahtaammalla – Miten Suomen tukea ihmisoikeuspuolustajille tulisi kehittää?,

https://um.fi/documents/35732/0/UM_Ihmisoikeuspuolustajat_FI%20%281%29.pdf/92c5bd3e-9b15-c571-adc2-2aad239d2daa?t=1529498114547 s. 58.